

eodem negatur esse præscita; et similiter in eodem negatur accidere posse ut non fiat quod præscitur esse futurum, vel quod ita præscitur, ut sit ratio pœnæ vel præmii. Non nego tamen quin aliquando Sancti, hanc scientiam conditionalem, præscientiam vocent, minus stricta appellatione, quatenus illud, *præ*, solum dicit independentiam scientiæ ab existentia objecti, et consequenter antecessorem ad omnem rei existentiam, sive de facto aliquando futura sit, sive non sit. Tamen ex diversis circumstantiis locorum, erit facile intelligere quo sensu Sancti loquantur.

CAPUT III.

EX SCHOLASTICORUM THEOLOGORUM DOCTRINA EADEM VERITAS COMPROBATUR.

1. *Ex Scholasticorum hac super re silentio ducitur argumentum.*—Antiquiores Scholastici nihil fere de hac divina scientia conditionatorum contingentium locuti sunt; et ideo multi putant, rem hanc esse novam, et ab eorum doctrina alienam. Quod genus argumentandi licet, quod solum sit ab auctoritate negativa (ut aiunt), infirmum videatur, non est tamen omnino contemnendum, quia non est verisimile Theologos omnes prætermisisse rem adeo scitu dignam et gravem, si veram esse credidissent. Et augetur difficultas, nam Theologi omnes divinam scientiam sub scientia simplicis intelligentiæ et visionis comprehendunt; sed hæc non potest pertinere ad scientiam simplicis intelligentiæ, quia non est simpliciter necessaria, cum non sit de objecto et veritate necessaria. Neque etiam est scientia visionis, quia non est de aliquando futura; nec consequitur determinationem liberam divinæ voluntatis, sed antecedit; ergo signum est Theologos hujusmodi scientiam non agnovisse, neque in Deo esse credidisse.

Conclusio.

2. Nihilominus existimo Scholasticos Doctores, cæterosque graviore Theologos a nobis potius stare. Et de antiquioribus sane opinor pro comperto habuisse Deum hæc futura sub conditione certissime scire, eosque ideo de hac scientia sub his terminis et in particulari quæstione non movisse, quia idem de illa senserunt quod de aliis futuris; nam,

si diversa de illis sensissent, significassent aliquando, præsertim quia sæpe incidunt in quæstiones quæ supponunt hanc scientiam, ut est illa de permissione peccati, quod Deus scivit futurum, et similes, quas facillime expeditent, negando has conditionales esse scibiles, quod tamen non faciunt.

3. *Cognitionis conditionatorum modus explicatur juxta diversas opiniones.*—Præterea Durandus, et alii qui dicunt futura contingentia absoluta cognosci in comprehensione causarum cum omnibus circumstantiis, necessario debet ponere talem cognitionem in causa, sive exitura sit, sive non sit; et hæc est cognitio conditionalium. Similiter Alensis, Bonaventura, et alii, qui nihil aliud requirunt quam ideas divinas ad cognitionem futurorum, non possunt ab hac sententia dissentire, quia, eadem ratione, infinita repræsentatio idearum sufficeret ad hæc conditionata repræsentanda; et ita favet Bonaventura in 1, dist. 40, art. 2, q. 1. Præterea Nominales, qui affirmant ex omnibus propositionibus de futuro unam esse determinate veram, et ad scientiam divinam de hujusmodi veritate nihil amplius requirunt, quam infinitam efficaciam divini intellectus, et luminis, necesse est ut idem sentiant de his futuris conditionatis quod de absolutis; et hoc modo citari possunt pro hac sententia Gregorius, in 1, d. 38, q. 1, art. 2; Gabriel ibi, quæst. unic.; Adam, in 3, d. 14, quæst. 2, dub. 1; Marsil., in 1, quæst. 40, art. 2, ad object. contr. 6 concl. Rursus etiam illi qui dicunt cum Scoto futura cognosci in prædeterminatione divinæ voluntatis, idem salvare contendunt de his futuris, ut in progressu hujus libri videbimus; et ita ex hoc capite non potest contraria sententia Scoto attribui, sed incertum est, ut minimum, quid de his diceret. Denique quomodo præscientia futurorum per præsentiam æternitatis non repugnet huic sententiæ, sed cum illa cohereat, ostendemus cap. septimo. Unde propter eam etiam causam non potest sententia hæc existimari D. Thomæ contraria, maxime cum loco supra citato illam ipse admittat. Citari etiam possunt pro hac sententia Albertus Magnus in Sum., tract. 16, quæst. 61, memb. 5 et 6, et quæst. 63, art. 2; Ægid., in d. 40, quæst. 2, art. 2, alias quæst. 5; et Thom. de Argent., ibi, art. 3, ad 6, cont. 1 concl. Et ex recentioribus tenent hanc sententiam Driedo, de Concord., 1 part., c. 4, ad 3 arg.; Ruardus, art. 7; Wald., l. 1 Doctrin., c. 23; Bellarminus; et alii moderni, qui de gratia et libero ar-

bitrio scribunt contra hæreticos hujus temporis, hæc scientia maxime utuntur ad declarandam concordiam gratiæ efficacis cum libero arbitrio, modo supra explicato. Scriptores etiam in 1 part. D. Thomæ frequentius sequuntur hanc sententiam, et quidam contrariam, parum tutam, alii errorem fere appellant. Denique doctores fere omnes Theologi hujus temporis, quos ego in Italia et Hispania consului, huic sententiæ adherent.

4. *Quæ sit dissensio inter auctores.*—Solum, propter difficultatem in principio tactam, orta est inter modernos scriptores dissensio de modo loquendi, potius quam de re. Quidam enim, quasi prædicta difficultate superati, hanc scientiam dicunt nec visionis esse, nec simplicis intelligentiæ, sed mediam illam appellant. Quem dicendi modum alii vehementer impugnant, quoniam Deus (inquiunt) non per scientiam mediam, sed per naturalem scientiam, qua se et omnia comprehendit, hæc futura cognoscit. Sed non satis percipio quam vim habeat impugatio hæc; nam si scientia naturalis vocetur ea quam Deus ex se, suaque naturali perfectione habet, non est dubium quin Deus hæc omnia sciat per connaturalem sibi scientiam, quo nomine tam scientia visionis quam scientia simplicis intelligentiæ, et scientia media (si est) comprehendi potest; nam Deus non habet scientiam adventitiam et extraneam, sed quidquid scit, ex intrinseca et naturali perfectione et comprehensione scit. Si autem scientia naturalis vocetur, quæ omnino necessaria est, et nullo modo libera, etiam ex parte objecti ad quod terminatur, sic non potest hæc scientia naturalis vocari; quia non est simpliciter necessaria secundum respectum ad tale vel tale objectum, sed solum ex suppositione quod illud sit futurum posita tali conditione. In quo convenit hæc scientia cum scientia visionis, differt tamen ab illa, quia secundum se non terminatur ad aliquam existentiam futuram in aliqua differentia temporis, in quo convenit cum scientia simplicis intelligentiæ; et hac de causa scientia Dei, prout ad hæc objecta terminatur, non inepte vocata est scientia media, cum aliquid de utroque extremo participet. Solum ergo videtur nova hæc scientia quoad nomen, nam res ipsa satis antiqua est; hoc autem non est magnum inconveniens, sæpe enim inveniuntur nova nomina ad res melius explicandas.

5. *Sub nomine scientiæ visionis comprehen-*

ditur scientia hæc ab auctoribus.—Semper tamen manet integra difficultas tacta, quia, cum Theologi hoc membrum scientiæ mediæ in illa divisione prætermiserint, eam ignorasse visi sunt. Quapropter ego existimo Theologos hanc scientiam sub scientia visionis comprehendisse, quia et est simpliciter libera ex parte objecti, sicut illa, et eodem modo concipitur in Deo per modum simplicis intuitivis veritatis contingens, ut inferius declarabimus. Participat nihilominus (ut dixi) scientia hæc aliquas proprietates seu conditiones simplicis intelligentiæ, in quibus a scientia visionis stricte sumpta, quæ ad existentias rerum terminatur, distinguitur.

6. *Divisio scientiæ in scientiam visionis et simplicis intelligentiæ adæquata est.*—Igitur, ut intelligatur quomodo, non obstante hac scientia conditionata, partitio illa scientiæ in visionem et simplicem intelligentiam adæquata esse possit, animadvertendum est scientiam Dei posse considerari, vel ut antecedit omnem determinationem liberam voluntatis divinæ, et ut sic vocari potest simplicis intelligentia, quia habetur vi solius intellectus independentem a voluntate; vel ut ratione est posterior, et subsequens determinationem liberam voluntatis divinæ, et ut sic dicitur scientia visionis; quia per modum intuitionis terminatur ad existentias rerum, quæ pendent ex divina voluntate, et hoc modo divisio est adæquata; nam datur per membra veluti contradictorie opposita. Quoniam vero, ut infra dicitur, ipsamet determinatio voluntatis divinæ prius ratione considerari potest ut futura, quam ut actu posita in re, ideo etiam scientia considerari potest ut antecedens voluntatem liberam utroque modo consideratam; et ut sic determinatur tantum ad objecta omnino necessaria, qualia sunt Deus, secundum actuale existentiam, et creaturæ præcise ut possibiles; et hæc vocatur scientia simplicis intelligentiæ in omni rigore et proprietate; et consequenter omnis scientia quæ subsequitur determinationem liberam, vel illam respicit ut objectum, dicitur scientia visionis. Sed in hac latitudine potest subdistingui duplex modus: nam divina scientia rursus considerari potest ut præcedens determinationem liberam, ut in re positam, subsequens vero illam, ut futuram; et ut sic non solum ad necessaria terminatur, sed etiam ad libera, et futura contingentia, vel conditionata, vel prout futura ex vitalis voluntatis divinæ, et sub hac ratione ta-

lis scientia pertinet ad scientiam visionis, quamvis, ut præcedit determinationem liberam divinæ voluntatis ut in re positam, aliquid participet de simplici intelligentia. Alio vero modo potest considerari Dei scientia ut ratione posterior libera determinatione voluntatis ejus, jam posita in re, et hæc est pura et omnino rigurosa visionis scientia.

CAPUT IV.

EX DIVINÆ PROVIDENTIÆ PERFECTIÖNE ET EFFECTIBUS EJUS, NECESSITAS HUIUS SCIENTIÆ OSTENDITUR.

1. Superest ut sententiam hanc, quam (ut opinor) sufficienti auctoritate comprobavimus, rationibus etiam declaremus ac persuadeamus; in hoc ergo capite rationem a posteriori, seu ab effectibus nobis notioribus vel revelatis desumptam, proponemus; in sequenti vero propriam rationem a priori, qualis in hac materia esse potest, afferemus.

2. *Prima ratio.* — Prima igitur ac præcipua ratio sit, quia hujusmodi scientia est utilissima ad prudentiam, ut vel ex rebus humanis conjectare licet; nam, si ego cupio aliquid alteri persuadere, ut prudenter id faciam, multum conferet prænosse in quo tempore vel opportunitate soleat ille melius esse dispositus, et quibus rebus magis affici soleat, et sic de aliis circumstantiis; quod si omnino præscirem quid esset facturus tali et tali modo exoratus, tali cognitio utilissima esset ad statuendum quid agere oportet, et ad applicandum media accommodata; sed oportet, ut ad omnem providentiæ modum Deus sit perfectissime dispositus, et ut sit potentissimus, et ut intelligatur habere in se quidquid ad perfectissimam prudentiam et providentiam conducere potest; ergo hæc scientia est Deo maxime necessaria.

3. Accedit deinde sine hac scientia intelligi non posse varios modos providentiæ divinæ perfectissimæ ac sapientissimæ, quos in suarum creaturarum liberarum præcipue gubernatione et in ordine ad supernaturalem finem observat. Primum hoc patet in præordinatione absoluta aliquorum hominum vel angelorum ad beatitudinem consequendam ante omnem scientiam absolutam futurorum operum; nam, quod in Deo sit hujusmodi præordinatio, in libro tertio satis a nobis disputatum est. Quod vero sine hac scientia intelli-

gi non possit, sic declaratur, quia nullus potest statuere prudenter de fine, nisi habeat præcognita media sibi possibile ad consequendum finem quem intendit, et eo modo quo intendit. Quod recte declarant illa verba Christi, Luc. 14: *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius secum cogitat an habeat sumptus qui sufficiant ad perficiendum? aut quis rex, etc.* Unde si propositum de consecutione finis omnino certum et infallibilem effectum est habiturum, necesse est ut media etiam certa et infallibilia supponantur præcognita; ergo, nisi Deus præcognoscat quibus modis, seu quibus rebus aut conditionibus positis, humanum arbitrium hoc aut illud operabitur, non potest secum statuere de tali hominis operatione, aut de fine per illam consequendo; quia alias oportet aut Deum necessitatem inferre voluntati, ut omnino faceret quod ipse decrevit; aut se periculose exponere ut non fiat, quod ipse efficaciter intendit, quia relinquit voluntatem in libertate sua, nondum sciens quid sit operatura, talibus positis conditionibus.

4. *Confirmatur eadem ratio.* — Atque hujus rationis vis maxime apparet, supposita doctrina superius tradita de divina præfinitione; est enim, ut ostendi, a communi doctrina, et præsertim Divi Augustini, et a divina perfectione et omnipotentia alienum, ideoque per se satis incredibile, dicere, non posse Deum liberum actum honestum in particulari, et cum omnibus circumstantiis prædefinire absolute et efficaci voluntate sua, et salva libertate voluntatis creatæ; sed hæc prædefinitio non habet locum, nisi supposita prædicta præscientia; ergo necessaria est in Deo ad hujusmodi providentiæ modum. Minor satis est in præcedenti libro tractata, ubi ostendi hanc prædefinitionem esse non posse physice executivam et prædeterminativam potentiæ liberæ, salvo usu libertatis illius; ideoque solum esse posse per modum intentionis efficaciæ, quæ intentio efficaciæ, ut sit prudens et impediri nequeat, supponit in intendente scientiam mediorum per quæ infallibiliter possit talis intentio ad effectum perducere, ut ratio superius facta probat. Cognitis autem his mediis, cognoscitur conditionalis veritas, scilicet, quod si illa adhibeantur, talis effectus liber sequetur; et hoc est quod intendimus, sive ille effectus cognoscatur in tali medio tanquam in causa, sive alia ratione, hoc enim non refert ad quæestionem, an sit talis scientia quam tractamus, sed ad

quæestionem quomodo sit, de qua dicemus cap. 7.

5. *Secunda ratio.* — Eandem omnino vim habet ratio quæ ex efficaci vocatione seu ex prævenienti auxilio sumi potest; nam quod sit aliqua divina vocatio ita efficaciæ, ut certum et infallibilem habeat effectum, quatenus ex Dei intentione procedit, satis in superioribus ostensum est, tam ex modo loquendi sacræ Scripturæ, quam ex doctrina Patrum, præsertim Augustini et Chrysostomi. Ac per se satis certum apparet pertinere maxime ad suavitatem ac efficaciæ divinæ potentiæ et providentiæ supernaturalis, ut possit quo velit corda convertere, et quomodo velit; vel ut possit ita interius suadere, ut efficaciter persuadeat; vel denique possit ita interius docere, ut non solum homo discat, sed etiam discendo videat, videndo appetat, et appetendo perficiat, ut Augustinus scribit. Et præter omnia supra tractata, est de hac re insignis locus apud Prosperum, libro de Vocat. gent., cap. ult. At vero, nisi hæc scientia conditionata supponatur, non poterit esse vocatio ita efficaciæ, ut omnino infallibilem habeat effectum, ita ut, posita præfinitione, implicet contradictionem non fieri. Hoc enim esse necessarium, neque aliter intelligi posse, ex superius tractatis dupliciter ostendi potest. Primo, quia talis vocatio intelligitur efficaciæ, prius ratione quam actu faciat; non enim dicitur efficaciæ solum quia actu facit, sed quia infallibiliter facit ut velimus; ergo prius ratione quam intelligatur Deus velle talem vocationem alicui conferre, cognoscit illam ut efficaciæ; ergo cognoscit quod, si illam det alicui, infallibiliter habebit effectum in illo; hoc enim est cognoscere illam esse efficaciæ; at hæc est scientia conditionata, quam persuadere intendimus. Secundo, quia infallibilis consecutio effectus ex vocatione efficaciæ intelligi non potest, nisi aut ex physica efficaciæ et prædeterminatione causæ, aut ex mera scientia; sed prior modus est impossibilis, et repugnans libertati, ut in superioribus ostensum est; ergo posterior modus est verus; illa autem scientia non est alia, nisi hæc conditionata, ut per se constat. (Augustinus, in Enchir., cap. 97 et seq., et de Præd. Sanct., cap. 7 et 8; lib. 3 ad Simpl., quæst. 2; lib. 4 de Grat. Christi, cap. 13 et 14.)

6. *Posterior ratio.* — Ultimo, potest similis discursus formari ex aliis actibus, vel effectibus divinæ providentiæ, ut, verbi gratia, ex confirmatione in gratia, seu infallibili perse-

verantiæ dono, de quo adhuc magis indubitatum est posse homini viatori conferri, et æque certum esse existimo, quamvis aliqui dubitent dari salva libertate; hæc autem duo etiam non possunt in hujusmodi dono conveniente modo conjungi, nisi media hæc præscientia. Et similia sunt quæ de Christi libertate Theologi tractant, quæ brevitatis causa omitto. Tandem ex permissione peccati, ut sapientissimo et prudentissimo modo fiat, censeo sumi posse efficaciæ argumentum, ut intelligamus non esse in Deo hanc permissionem, nisi jam præsciente quid eventurum sit, illa posita. Ac denique ex tota ratione divinæ providentiæ idem concludi potest, nam revera imperfecto modo procederet Deus, si non præsciret quid ex omnibus suis ordinationibus vel permissionibus sit eventurum, donec effectus ut jam factos prævideret; alioqui necesse esset illum quasi dubitando et tentando procedere, præsertim in effectibus causarum liberarum, et motionibus earum, ita ut non possit Deus, postquam aliquid permittit, aliquid definite statuere, quod inde pendet, nisi prius veluti expectet ut videat quid causa secunda efficiat, et sic de aliis. Unde etiam fit, postquam Deus permisit peccatum in Adamo (verbi gratia) vel aliis, quodammodo intelligi aliquid evenire ipsi Deo, quod nesciebat futurum, imo, quod credibilius existimare posset non esse futurum; hæc autem omnia sunt minus consentanea perfectioni divinæ providentiæ, quæ multo erit altior et excellentior, si prævidens omnia quæ quovis modo possibile sunt, et etiam futura a causis secundis si illæ procreentur, et virtutem ac facultatem operandi accipiant, omnia ordinet et disponat juxta sapientiam et voluntatem.

CAPUT V.

DEUM HABERE HANC SCIENTIAM CONDITIONALIUM CONTINGENTIUM PROPRIA RATIONE OSTENDITUR EX TALIUUM CONTINGENTIUM VERITATE.

1. Rationes superiori capite adductæ omnes procedunt de hac scientia, quatenus practica est (ut sic dicam) seu ad praxim et operationem extendi potest; jam vero ratiocinandum nobis est ex perfectione ipsius scientiæ secundum se, et quasi speculative spectatæ.

2. *Ex ipso quod possibilis est hæc scientia, in Deo reperitur.* — Principio igitur statuo hanc